

Met iedere regendruppel huilt mijn mislukte leven in de natuur

Van Gerardo Soto y Koelemeijer verschenen eerder:

UITGEVERIJ NIEUW AMSTERDAM

Armelia (roman, 2006)

De gestolen kinderen (roman, 2013)

AMSTERDAM UNIVERSITY PRESS

Wiskundigen mogen niet huilen (non-fictie, 2015)

Wie is er bang voor wiskunde (non-fictie, 2018)

GERARDO SOTO Y KOELEMMEIJER

**Met iedere regendruppel
huilt mijn mislukte leven in
de natuur**

2019

Uitgeverij Anabasis



Eerste druk, 2019

Copyright © 2019 GERARDO SOTO Y KOELEMEEIJER

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.uitgeverijanabasis.com

Omslagontwerp: Gerardo Soto y Koelemeijer

Druk: Pumbo.nl

Omslagbeeld: Fernando Pessoa, 1901, fotograaf onbekend

Auteursfoto: Ligtfoot Fotografie - www.jostijnligtfoot.nl

ISBN 9789090321356

www.gerardosoto.com

Ter herinnering aan Thomas Blondeau,
mijn goede vriend die veel te jong stierf.

Excuus waarom? Ik ben als iedereen...

Mezelf veranderen? In wie ik was?...

- O hart van mij, hou daarmee op, loop heen!

Álvaro de Campos [Fernando Pessoa]

Gedichten 1913-1922

Barrow-on-Furness

De slavernij is de wet van het leven en er is geen andere wet, want deze moet worden nageleefd, je kunt je er niet tegen verzetten en je kunt je er niet aan onttrekken. Sommigen worden als slaaf geboren, anderen veranderen in slaven en weer anderen wordt de slavernij verleend.

Fernando Pessoa, 'Boek der rusteloosheid'

Geef me nog wat wijn, want het leven is niets.

Laatste versregel Fernando Pessoa

Pieter Heuvelburcht was een norse man van middelbare leeftijd, die zijn dagen sleet als docent wiskunde op het lyceum. Traag en chagrijnig slenterde hij door de gangen, hij wekte de indruk dat hij binnen afzienbare tijd een eind aan zijn leven zou maken. In de klas gedroeg hij zich als een dictator. In het spel van de willekeur had hij zich al enkele jaren na het behalen van zijn bevoegdheid bekwaamd en nu, decennia later, beheerste hij het tot in de finesses. Door zijn scherpe observatievermogen en zijn uitmuntende geheugen wist hij alles van iedereen. De meeste leerlingen waren doodsbang voor hem, omdat hij zonder aanleiding uit zijn slof kon schieten, omdat hij de zwaarte van zijn leven op hen projecteerde, en omdat hij hun voorhield dat over niet al te lange tijd alles naar de verdommenis zou gaan.

Zelfs de grootste lastpost gedroeg zich bij hem in de klas als een mak lammetje. Met enkele woorden wees hij de moeilijkste leerlingen op hun plaats, en met een indringende blik maakte hij hun duidelijk hoe de verhoudingen lagen. Zijn lange, logge lichaam en bokkige uitstraling boezemden zo veel respect in dat geen van hen het in zijn hoofd haalde zijn mond te openen, zijn spullen te vergeten of zijn huiswerk niet te maken. Om over kattenkwaad nog maar te zwijgen. Tegelijkertijd werd hij door goede en gemotiveerde leerlingen op handen gedragen en respecteerden ze hem, omdat hij goed kon uitleggen, veel kennis bezat en altijd orde hield.

Onderwijs was voor hem ernstig theater. Hij kende alle kneepjes van het vak. Tijdens de lessen transformeerde hij tot een ander persoon. Als Pieter voor de klas oreerde, bestond hij niet meer, had hij zichzelf opgeheven. ‘Onderwijzen,’ zei hij met enige regelmaat, ‘is een ander zijn.’

Buiten de les was hij zeer behulpzaam en toegankelijk. Bijna elke pauze werd opgeslokt doordat andere collega’s verzaakten hun werk te

doen. Het was algemeen bekend dat Heuvelburcht buiten de lessen tijd vrijmaakte voor iedere leerling, zelfs als ze niet of niet meer bij hem in de klas zaten, zolang het maar over wiskunde ging. Een enkele keer steunde hij hen in de strijd tegen zijn collega's of de directie, met als doel hen te sarren. Maar met de kinderen die hem als favoriete docent bestempelden en na de les bleven plakken omdat ze om een praatje verlegen zaten, wist hij zich geen raad.

Zijn collega's beschouwden hem als een autoriteit, omdat hij al eeuwen meedraaide op het lyceum. Omdat hij de school en de leerlingen van binnen en buiten kende, de leerlingen hoog van hem opgaven en soms met hem wegliepen, omdat hij verschillende functies binnen de school met het verstrijken der jaren had bekleed. Hij had zelfs een tijdje ingevallen als conrector. Zelf zei hij dat hij onderhand tot het meubilair behoorde. Ondertussen maakte hij het leven van leerlingen al zuur met zijn manier van lesgeven, zijn gebrek aan pedagogische kwaliteiten en empathisch vermogen, lang voordat de jongste generatie collega-docenten was geboren. Hij had zelfs ouders van de huidige lichter in de klas gehad die dertig jaar na dato nog sidderden wanneer ze hem tegen het lijf liepen op een ouderavond.

Met zijn collega's had hij weinig op. Met geen van hen had hij een hechte band, de gesprekken die werden gevoerd waren oppervlakkig en over zaken waar hij wel belang aan hechtte werd nauwelijks gesproken. De vooruitzichten waren wat dat betreft weinig positief; het aantal academici in het onderwijs nam alleen maar af. De laatste jaren waren er veel nieuwe, jonge collega's bijgekomen. Hij deed geen moeite om bij die nieuwelingen in de smaak te vallen, hij keek niet naar ze op of om. De meesten kende hij niet eens bij naam, soms stuurde hij ze de docentenkamer uit omdat hij vermoedde dat het een leerling betrof. Dreigend liep hij op hen af en escorteerde hen naar de gang. Hij had er in de loop van zijn carrière al heel wat voorbij zien komen, en de ervaring leerde dat het overgrote deel na korte tijd weer vertrok. Soms omdat er geen

uren beschikbaar waren, soms omdat ze er gaandeweg toch achter kwamen dat ze andere ambities hadden, maar meestal omdat ze ongeschikt bleken voor het vak. Het was hem om het even.

Het was de laatste novemberochtend van dat jaar en Pieter Heuvelburcht opende zijn ogen. De rode cijfers van de wekkerradio gaven kwart over vier aan. De koude lucht streefde zijn wangen. Het zou gaan vriezen, was voorspeld. Hij had onrustig geslapen en meende zich te herinneren dat hij een paar keer wakker was geschrokken.

Hij ontwaakte zelden vroeg. Ondanks het vroege tijdstip kon hij de slaap niet meer vatten. Hij tastte in het duister en klikte de kegelvormige lamp op zijn nachtkastje aan. Toen het flauwe schijnsel de kamer verlichtte, ging hij rechtop zitten en staaarde levenloos voor zich uit. De kou trok als een stoet onzichtbare insecten over zijn huid en baande zich via zijn poriën een weg naar binnen. Hij gruwelde van dit winterse onbehagen en wikkelde de deken strak rond zijn plompe lichaam voor het laatste restje warmte.

Terwijl hij de dag doornam, verkrampte zijn maag. Met beide vuisten masseerde hij voorzichtig de huid van zijn buik. Rondjes om de spanning te verlichten. Zijn keel prikkelde licht, en ondanks de vorst gloeide hij van binnen. Was het de wijn van gisteravond? Hij schraapte zijn keel. Slechte smoezen om thuis te blijven schoten door zijn hoofd. Even voelde hij zich een puber die zijn moeder om de tuin probeert te leiden. Hij dacht aan zijn leerlingen en zuchtte.

Hij legde zijn klamme hand op zijn zwetende voorhoofd, schatte de temperatuur en veegde het vocht weg met de rug van zijn hand. Hij was doodop, alsof hij een paar nachten had doorgehaald. Zijn oogleden voelden zwaar en als hij ze dichtkneep had hij moeite ze daarna weer te openen. Het stormde in zijn kop. Het idee dat hij die dag weer een theaterstuk zou moeten opvoeren, dat hij zich uren achter een masker zou moeten verbergen, vervulde hem met walging. Hij streek met zijn vingertoppen hard over zijn schedel en schudde zijn hoofd.

Misschien moest hij de teamleider vertellen dat hij niet in staat was om te werken.

Voor de buitenwereld leek het alsof lesgeven hem na al die jaren geen moeite meer kostte. In werkelijkheid ging er aan elke werkdag een stevige strijd vooraf, die zich afspeelde in het diepst van zijn hersenen en zich van daaruit uitstrekte tot alle gebieden van zijn verkrampte lichaam. Iedere ochtend opnieuw praatte hij zichzelf moed in om de weg naar het lyceum af te leggen. Zijn grootste bezwaar tegen het onderwijs was dat hij zich elk uur met dertig man in een kleine ruimte moest begeven. Hij vond het verschrikkelijk, het benauwde hem en hij werd er zenuwachtig van. Eenzaamheid maakte hem wanhopig, maar gezelschap was een kwelling. Zeker als het een grote groep betrof. Buiten het lyceum zocht hij nooit de drukte op.

Een ander bezwaar was dat hij maar weinig vrijheid ervoer op school. Hij had dan ook graag gezien dat er ingrijpende wijzigingen werden doorgevoerd met betrekking tot het onderwijsbeleid, maar het tegendeel was het geval. Er was steeds minder ruimte voor eigen inbreng, zeker na het desastreuze inspectiebezoek een aantal jaar geleden.

Hij krabbelde op, alleen omdat hij ontzettend nodig moest pissen. Normaal stond hij zo laat mogelijk op, om het traumatische moment van vertrek zo lang mogelijk uit te stellen. Met als gevolg dat hij vrijwel elke dag als laatste gehaast het schoolgebouw binnenglipte, net voor de tweede bel, geheel onvoorbereid, met een halve liter koffie in zijn maag, die samentrok en hem misselijk maakte.

Een harde straal kletterde tegen de rand van de pot. Hij druppelde af, waste zijn handen, zijn gezicht en zijn nek met lauw water. Het liep langs zijn rug omlaag. Zijn oksels stonken. Hij sprong onder de douche. Omdat hij zo vroeg wakker was, lag er een zee van tijd voor hem.

In de spiegel zag hij een volwassen man in de cabine, vervaagd door de druppels op het glas en de opstijgende mist. Een eenzame gestalte die langzaam werd uitgewist, door iedereen in de steek gelaten. Hij pro-

beerde zichzelf op te peppen door te zeggen dat het allemaal wel meeviel, maar in zijn eigen woorden geloofde hij niet. Hij liet zijn kin op zijn borst rusten en wenste dat hij niet bestond. Hij trok een scheermes langs zijn huid en kleepte zich aan. Hij wierp zijn vuile kleren in de wasmand en maakte nauwgezet zijn bed op. Met de palm van zijn hand streek hij alle vouwen glad. Rituelen die hem overeind hielpen.

Beneden zette hij de thermostaat op twintig en deed koffie in het onlangs aangeschafte apparaat. Het vorige spuwde slechts nog lauwe drab. Terwijl hij telkens op de klok keek en berekende over hoeveel uur hij naar het lyceum moest, hoorde hij de machine pruttelen. Het indringende aroma verspreidde zich traag door de woonkamer.

Pieter opende de gordijnen en staarde naar de achtertuin. De klimop van de burens had zich aan zijn kant over de schutting naar beneden gestort en raakte haast de grond. Bamboe wortelde zich tussen de tegels van het terras en rees tot het balkon op de eerste verdieping. Tussen de stenen tierde het onkruid, sommige plantjes reikten al tot kniehoogte.

Hij inhaleerde diep en scherpte zijn blik. Hij werd zich gewaar van zijn spiegelbeeld in de ruit. Hij had diepe wallen onder zijn ogen, zijn mondhoeken krulden naar beneden en zijn haar sprong alle kanten op. Hij raspde zijn keel en slikte.

Pieter probeerde zich te ontspannen, maar zijn gedachten dwaalden steeds weer af naar het lyceum. Hij sloot zijn vermoeide ogen. Pas toen hij zijn evenwicht dreigde te verliezen, opende hij ze weer. Een stap naar rechts voorkwam dat hij omviel.

Hij leunde met zijn voorhoofd tegen de koude ruit, die besloeg door zijn adem. De grond trok met toenemende kracht aan zijn benen, alsof de zwaartekracht was verviervoudigd.

Hij dacht aan zijn bejaarde buurvrouw die hij elke vrijdag bezocht. Jaren geleden had zij in het voorbijgaan eens geklaagd over het feit dat zij nauwelijks bezoek kreeg. Haar kinderen waren de Randstad ontvlucht en bezochten haar hoogstens een paar keer per jaar. Ze verklapte hem ooit in de voortuin dat ze 'tot op het bot' rilde van eenzaamheid.

Die formulering spoorde hem aan haar regelmatig gezelschap te houden, wat uiteindelijk sinds een jaar of zeven resulteerde in een wekelijks bezoek op vrijdag. Thuis bereidde hij een maaltijd, die ze samen opaten aan haar eikenhouten tafel.

Soms hoopte hij dat ze snel het loodje zou leggen, niet omdat hij een hekel aan haar had – hij vond haar best vermakelijk – maar omdat hij het niet meer op kon brengen. Tegelijkertijd werd hij bij zulke gedachten door een onbegrensd schuldgevoel overvallen, zodat hij elke week weer plichtsgetrouw in haar richting werd gedreven. Nooit had hij een vrijdag overgeslagen. Zelfs vlak voor een ouderavond op vrijdag was hij eerst snel naar huis gefietst om te koken en bij haar aan te schuiven.

Hij dacht weer aan school en baalde.

Met zijn vingers masseerde hij zijn slapen om zich een bepaalde passage en de bijbehorende auteur beter te kunnen herinneren. Hij kneep met zijn ogen om dieper te kunnen graven in de krochten van zijn hersenen en glimlachte toen het boek en de auteur boven kwamen drijven.

José Ortega y Gasset, natuurlijk, dacht hij, *travailler* en *trabajar* – werken – zijn afgeleid van het Latijnse *trepalitum*, dat vreselijk marteltuig betekent. Hij vond het brein maar een wonderlijk fenomeen.

Pieter meende zich te herinneren dat de marteling het naar-buiten-gericht-zijn betrof. Hij voelde zich het prettigst als hij in zichzelf gekeerd was, tijdens het lezen van een boek of wanneer hij muziek luisterde. Als docent echter was hij, zowel voor de klas als in de lerarenkamer, continu naar buiten gericht. Die alertheid vrat aan hem.

Hij balde zijn vuisten enkele keren en ontspande ze weer om de doorbloeding te stimuleren. Daarna trok hij zijn schouders een aantal keer op. Hij hield zijn adem in en concentreerde zich om een lichte verandering van de pijn in zijn onderarmen waar te nemen.

Hij zette zich aan de eettafel, die bezaaid lag met papieren van school. Het liefst zou hij ze bijeenrapen en in de container flikkeren.

Pieter staaarde naar de wijzers van de klok. Hij hoorde het tikken van de secondewijzer, die hij anderhalf rondje volgde. Wanneer hield hij nu

eens op met deze onzin? Elke ochtend dezelfde malaise, en dat voor een volwassen kerel.

De ruimte vulde zich met de warme lucht van de centrale verwarming. De droogte prikte in zijn neus.

Zou er iets mis mee zijn?

De mankementen van zijn woning deprimeerden hem, het zinkwerk was nodig aan vervanging toe, de buitenkant moest opnieuw worden geverfd. De lijst was eindeloos. Hij greep een boek en begon enkele regels te lezen, maar legde het na drie pagina's weer weg. Hij had geen idee wat hij gelezen had. Enkele slokken hete koffie verdwenen in zijn keel.

Hij dacht aan het weekend. Als hij geen correctiewerk of andere administratieve rompslomp had liggen, was lezen in de ochtend een manier om aan zijn gedachten te ontsnappen. Maar nu, aan de vooravond van de astronomische winter, was het buiten pikkedonker en hij was uitgeput. Hij zou wat schoolwerk moeten verrichten, er lag een hectische dag in het verschiet. Vooruitwerken zou enige rust kunnen bieden. Maar waarom zou hij zich op dit vroege tijdstip al met school bezighouden? Was ik maar niet opgestaan, dacht hij, dit is verloren tijd. Maar om nu weer in bed terug te kruipen...

Terwijl hij gejaagd de koppen van de krant van de dag ervoor scande, nam hij in zijn hoofd het to-do-lijstje door. Twee voortgangstoetsen maken en kopiëren, een proefwerk nakijken, inhaalproefwerken afgeven bij de conciërge, mentorzaken afhandelen, twee ouders bellen, e-mail bijwerken, profielwerkstukgesprekken plannen.

Halverwege hield hij op. Hij had geen idee hoe hij al die zaken kon combineren met de zeven lessen die vandaag op het programma stonden.

De gedachte aan weer een avond voor school te moeten werken, bracht zijn hartslag omhoog. Hij voelde boosheid opkomen.

Opnieuw keek hij naar de klok. De grote wijzer had slechts enkele graden afgelegd. Hij zag zichzelf weer met volle tas naar het lyceum slopen. Hij werd verdrietig van dat beeld, die eenzame man die het werk dat hij verafschuwde nodig had om te kunnen blijven functioneren. Het was een gedachte die hem al jaren gevangenhiield.

Hij ruimde de vaatwasser uit, stapelde de borden op grootte en sorteerde de koffiebekers op kleur. Daarna verzamelde hij kopjes met aangetroffen koffieresten en borden vol kruimels in het hele huis en ruimde het apparaat opnieuw in. De vaatwasser was al bijna weer vol.

Hij liet zijn armen langs zijn lichaam hangen, drukte zijn schouders naar achter en maakte kleine rondjes met zijn kogelgewricht. Jaren geleden hadden zich, waarschijnlijk door de spanning, RSI-achtige verschijnselen geopenbaard, eerst in zijn onderarmen en toen in zijn polsen. Met de jaren had de pijn zich naar zijn schouders, nek en rug verplaatst, een zeurende pijn die steeds erger leek te worden en zijn humeur grotendeels bepaalde. Hij masseerde de bovenkant van zijn schedel en ervoer een bevrijdende tinteling. Even later kroop hij op de koude grond, staarde met zijn gezicht naar het plafond en deed wat yoga-oefeningen die hij had onthouden van een YouTube-filmpje. Sinds enige tijd had hij zich daartoe gezet omdat hij op internet had gelezen dat de oefeningen zijn pijn konden verlichten. Hij had genoeg van zijn fysieke klachten.

Zijn botten kraakten bij elke beweging, zijn spieren leken van hout. Nog geen vijf minuten later stond hij gefrustreerd weer op. Hij had er de rust niet voor.

Tegen zessen, na lang piekeren, had zich een steeds terugkerend idee uitgekristalliseerd.

‘Nee,’ zei hij plotseling hardop.

‘Nee, NEE, NEE!’

Elke nee was krachtiger dan die ervoor, legde meer gewicht in de schaal van zijn overtuiging.

Sinds maandagochtend waren vier dagen verstreken. Maandag-ochtend, het derde uur. Het funeste telefoontje. Hij gaf les aan zijn 4 havo-groep over de relatieve cumulatieve frequentieverdeling en de boxplot. Hij liep bezweet tussen de tafeltjes door, keek leerlingen met een strenge blik aan terwijl hij het verschil uitlegde tussen relatief, cumulatief en relatief cumulatief. Zijn mobiel ging af en zonder zijn verhaal te onderbreken liep hij ogenschijnlijk rustig richting zijn bureau. Maar van binnen schaamde hij zich en was hij bang dat iemand er een opmerking over zou maken, zoals hij zelf ook altijd deed. Er gebeurde niets. Zonder de leerlingen uit het oog te verliezen wierp hij een blik op het schermje. Hij herkende het nummer niet en drukte geagiteerd op het trillende apparaat om het tot stilte te dwingen. Nieuwsgierig belde hij in de grote pauze terug. Hij wandelde naar buiten en maakte een ommetje door de troosteloze wijk om door niemand gestoord te worden. Had hij maar niet teruggebeld.

De telefoon ging een aantal keer over voordat er werd opgenomen. Aan de andere kant van de lijn klonk een zachte vrouwenstem.

‘Met Eline Vermond van verzorgingshuis Lauwershof.’

Bij het horen van de laatste twee woorden schoot een koude rilling over zijn rug. Verschrikt keek hij in het rond of hij geen bekenden zag. Zijn hart klopte wild en onregelmatig, een donkere waas verscheen op zijn netvlies.

‘Wat wilt u van mij?’

De woorden kwamen haperend uit zijn mond.

‘Het betreft uw oom. Volgens het dossier bent u zijn enige familie.’

Pieter vroeg zich murmelend af wat er gebeurd was.

Het bleef een ogenblik stil.

‘O pardon, neemt u mij niet kwalijk, ik zie nu pas dat u heeft aangegeven dat u niet op de hoogte wenst te worden gehouden. Het spijt me.’

‘Dat klopt, maar vertelt u me nu maar waarvoor u belde, u heeft me nu toch aan de lijn.’

‘We moeten u helaas mededelen dat het bergafwaarts gaat met de gezondheid van uw oom. Hij heeft een ander soort verzorging nodig.’

Pieter luisterde half, voelde er weinig voor zich in de situatie te verdiepen.

‘Dat kan intern, u hoeft zich geen zorgen te maken. Sterker nog, we hebben hem afgelopen weekend noodgedwongen overgeplaatst naar een andere, gesloten afdeling. Het personeel op de oude afdeling is niet opgeleid voor zulke gevallen, begrijpt u?’

Pieter vroeg zich af waarom ze hem belde als alles al geregeld was.

Hij dacht aan de laatste keer dat hij zijn oom had gezien, op de begrafenis van zijn moeder. Zijn oom had hem geen blik waardig gegund. Hij had niet eens het lef gehad hem te condoleren.

‘Hij ontvangt daar betere zorg, zegt u?’

De vrouw bevestigde, zei dat zijn oom beter af zou zijn op de nieuwe afdeling en dat er goed naar hem omgekeken zou worden. Ze benadrukte dat hij niet meer zelfstandig de afdeling af kon. Dat was beter voor hem, voegde ze eraan toe. Ze moesten snel handelen, zei ze, omdat de situatie onhoudbaar was geworden. Pieters oom was onlangs ontsnapt en werd pas uren later teruggevonden. Helemaal verkleumd, op een bankje in het park en in tranen. Hij wist niet hoe hij terug moest komen.

Pieter mompelde dat ze hem kon laten barsten.

‘Wat zegt u? Ik versta u zeer slecht.’

‘Niets,’ sprak Pieter nu luider.

‘De reden waarom ik contact met u opneem, is dat zijn huidige kamer kleiner is dan de vorige. Er zijn wat meubels en een doos met persoonlijke spullen waarvoor geen plek meer is. We hebben alles nu opgeslagen in de kelder.’

Hij stamelde dat ze alles van hem mocht weggooiden, en dat ze misschien iemand anders gelukkig kon maken met de meubels.

De vrouw volhardde. Hij moest naar het verzorgingshuis komen. Ze wilde, nee, eiste dat hij er een blik op zou werpen. Uiteindelijk spraken

ze af dat de meubels door de kringloop zouden worden opgehaald en dat Pieter de doos bij de receptie zou komen afhalen.

Toen hij ophing vroeg hij zich af waarom hij hiermee werd opgezadeld. Hij was immers duidelijk geweest in het verleden, had hij stelliger nee moeten zeggen?

Op dinsdag fietste hij na de vergadering langs. Hij was er al jaren niet geweest en de aanblik van het grauwe beton stemde hem in mineur. Hij wilde zich verdoven met drank, zoals altijd als hij geen controle meer over de situatie had. Alcohol fungeerde als een soort *fast forward*-knop voor het leven, om een stukje vooruit te spoelen als het even niet bevalt. Drank en slaap waren zijn redmiddelen.

Hij plaatste zijn fiets in het rek, spurte naar binnen en nog geen minuut later stond hij half hyperventilerend weer buiten. Hij bond de doos foeterend onder zijn snelbinders en fietste gehaast naar huis.

Daar snuffelde hij met grote tegenzin door het verleden van zijn oom, graaide met zijn handen door de stront. Er waren brieven en Ansichtkaarten, foto's, vier boeken over tuinieren die hij vluchtig doorbladerde, een oud diploma, een paar verlopen paspoorten die met een elastiek waren samengebonden, en recente poststukken. Hij deed geen moeite de brieven te lezen, legde ze op een stapel om ze bij het oud papier te gooien. Maar een stapeltje vergeelde oude kranten trok zijn aandacht. Voorzichtig vouwde hij ze uit op de eettafel. Hij las: '*Volk en Vaderland. Nationaal-Socialistisch weekblad.*'

De bovenste editie was van vrijdag 2 april, grasmaand 1943. Hij scande de pagina: 'Een artikel en een ingezonden stuk.' 'Landwacht Nederland.' 'Op het perron ...' en 'Aan allen die naar het buitenland gaan om voor Nederland het aandeel te leveren in de overwinning van Europa.'

Een vreemde spanning vormde zich in zijn maag. Zijn oom, het zal toch niet?

De tweede krant was van 12 november, slachtaand, van datzelfde jaar. 'Spaansche problemen zijn van alle tijden.'

De tekst werd vergezeld door een beeltenis van een jonge Franco. Naast de generaal stond een tekening van Meneer Pa Rasiet met daaronder een gedicht. Pieter scande wat strofen en las er twee zachtjes voor:

Meneer Pa Rasiet heeft de zestig gehaald,
Steeds netjes geleefd, z'n belasting betaald,
Gewandeld in 't bosch, en gevaren langs het riet,
Sigaartjes gerookt ... maar gewerkt heeft hij niet.

Hij erfde wat goed, en 'n krabbeltje geld,
Een huis met een tuin, een behoorlijk stuk veld,
Een bosch met een vijver, wat land langs de vliet,
En den titel: „Baron”... maar gewerkt heeft ie niet.

Pieter glimlachte dapper en vocht tegen zijn tranen. Hij vouwde de krant op en legde die op de stapel terug. Waarom moesten juist deze spullen weg?

Zijn oog viel op een leren mapje, helemaal onderin de doos. Hij pakte het op en sloeg het open. Links, achter een stukje doorschijnend plastic, zat een oud rijbewijs dat al een jaar of vijftien verlopen bleek te zijn. Rechts, voor het grootste deel onzichtbaar, zat een verkreukelde kaart verstoppt. Pieter schoof het tevoorschijn. Het was een NSB-lidmaatschapskaart uit 1943/1944. Bovenaan stond:

NATIONAAL-SOCIALISTISCHE BEWEGING DER NE-
DERLANDEN

en onderaan de woorden:

GODSVERTROUWEN, LIEFDE VOOR VOLK EN VADER-
LAND, EERBIED VOOR DEN ARBEID

De naam Petrus Heuvelburcht stond met sierlijke letters in schuin-schrift met zwarte inkt geschreven. Allerlei herinneringen kwamen boven, herinneringen die hij lang had weggestopt. Pieter scheurde het gevlekte papiertje in stukken, smiet het woedend door de kamer en zette het op een zuipen.

Het was nu drie dagen geleden dat hij de doos opende. Sinds dinsdag stond de tijd stil. Pieter had vanaf die middag elke dag een stuk in zijn botten gedronken om maar niet aan zijn jeugd en aan zijn oom te hoeven denken. Maar hoeveel hij ook dronk, het bood geen weerstand aan die beelden. Overdag stond hij slaperig, met enorme wallen en een fikse kater voor de klas. En nu, vrijdagochtend, trok hij het niet meer. Hij wilde niet aan het verleden denken. Het maakte hem duidelijk dat de tijd eigenlijk al bijna veertig jaar stil stond.

Het verleden was te gecompliceerd, hij kon geen controle uitoefenen op de bijbehorende emoties: zijn boosheid, zijn verdriet en zijn wantrouwen jegens volwassenen. De toekomst leek nog zo lang te duren als hij aan het verleden dacht. Dan zag hij de afgrond voor zich, de afgrond die hem van alles zou bevrijden.

Pieter probeerde het verleden niet te veel te laten opdringen. Hij vond dat hij dat niet mocht toestaan en sprak zichzelf dan vermanend toe. Hij maakte zichzelf wijs dat niet zijn jeugd het probleem was, maar dat het werk, de vele uren voor de klas, de oorzaak was van zijn uitputting. Zijn aversie tegen school was om die reden zo intens, omdat hij geloofde dat zijn baan als docent hem ervan weerhield zijn leven op orde te krijgen.

Diep van binnen wilde hij de eeuwige strijd opgeven, zijn ogen sluiten en geruisloos van de aardbol verdwijnen.

Hij dacht aan zijn te vroeg gestorven vriend Bart. Al vijftien jaar dacht hij aan hem op zijn slechtste momenten, als de bodem van zijn malaise was bereikt en er geen enkel licht meer te verwachten was. Op de momenten waarop het redelijk met Pieter ging, speelde zijn vroegere

vriend nauwelijks meer een rol van betekenis. Deze constatering irriteerde hem, want hij geloofde altijd dat hun vriendschap onvoorwaardelijk was, en zelfs de dood oversteeg. Het irriteerde hem ook omdat een dode vriend niet verantwoordelijk kon worden gesteld voor de oplossing van zijn problemen.

Het viel ook wel te verklaren dat zijn beste kameraad slechts in beeld kwam als zijn ziel weer eens was platgeslagen door de werkelijkheid. Op dat soort momenten was het gemis het grootst en verlangde hij naar Barts gezelschap.

Dat Pieter vaak niet meer aan zijn boezemvriend dacht, was voor hem een teken dat de vriendschap tanende was. Tegelijkertijd zocht hij een rechtvaardiging voor de afbrokkeling van hun verbond. Hoe lang had Bart immers niets meer van zich laten horen? Pieter was altijd degene geweest die tijdens gesprekken soms minutenlang had gezwegen, maar nu was dat korte zwijgen overstemd door een langdurige stilte.

Pieter begreep dat er iets moest veranderen en dat hij zelf die verandering in gang moest zetten. Ook wist hij dat hij zich te lang afwachtend en afhankelijk had opgesteld, gedaan had alsof hij zelf niets aan de situatie kon veranderen. Hij beschouwde zich als een lafaard, omdat hij niet ingreep, en tegelijkertijd vond hij meer dan ooit dat het maar een keer afgelopen moest zijn.

Dertig jaar van zijn leven had hij aan die verdomde school gegeven, maar nu knapte er iets. Zijn ogen werden vochtig van woede en zelfmedelijden. Hij realiseerde zich maar al te goed dat dat al lang geleden was begonnen. De afkeer was als een ziekte, die sluimerend opkomt en geduldig afwacht tot het moment is aangebroken om genadeloos toe te slaan. Dat moment was nu.

‘Potverdomme, nee!’

Hij vocht tegen de beelden van vroeger die zich op zijn zwakste momenten opdrongen. Hij leek een jonge versie van zijn oom te ontwaren in de weerspiegeling van de ruit, die hem indringend aankeek, bewegingloos.